مەجید ئاسنگەر
کۆیە

ورچ وەکوولە

مناڵە خۆشەویستەکان : ـ
هەبوو .. نـەبوو کـەس لە خوا گـەورەتر نـەبوو : کـەس لە پێغەمبەر خۆشەویستتر نەبوو : کەس لە درۆزن روو رەشتـر نەبوو ! دەگێرنەوە (۱) دەڵێن : لە زەمانێکی کۆن‌دا وولاتێ هەبوو مەیموونی تیادا دەژیان ، جێگایەکی زۆر جوانو دڵگیرو بەپیت بوو .... پڕین بوو لە روبارو کانیاوو باخو باخاتو دارو درەختی مێـوەجاتی جـۆر بەجـۆر : ئاوی سـازگار ، هـەوای فێنـك ، کوێستانێ بوو بەهەشتی سەرزەمین خۆی بوو . مەیموونەکان بەکامەرانیو شادییەوە ، بێ گرێو گۆلو تەنگو چەڵەمە تیایدا رۆژگاریان دەبردە سەرو هیچ خەمێکیان نەبوو ، لەو لایشەوە ، نزیك وولاتەکەیان ، دەشتێکی گەرمەسێری بێ پیتو بەرەکەت هەبوو وورچی تیادا دەژیان . وولاتێ وورچەکان دەمێـك بوو هیشكو برینگ هەڵگەڕابوو ، بەجۆرێ بەچنگە چڕیو بەهەزار دەردی سەر نەبووایە خۆراکو بژێوی رۆژانەی تیادا بەرچنگ نەدەخرا ، بۆیە هەرسەکان هێندە لە ڕولاوازو بێ‌هێز بوو بوون هەر ئەوەتا گیانیان بەبـەرەوە مابـوو ! وارێکەوت رۆژێکیـان بـرسییەتیو تێنـووەتی وای لە وورچێك کـرد سـەری خـۆی هەڵگرێو بڕوا تاگەیشتە مەلبەندی مەیموونەکان . کە چاوی بەو شوینە کەوت ، چی ببینێ ، هەروەختابوو لە تاوانا شێتو هـاربێت ! کەوتـە قەپـاڵ گـرتنو مشـەکـردن .. لەوەرا ... لەوەرا ... هەتا وورگی ئاوسا ، وەتاکو چوارپەلی رەپ نەبوون لە‌هەڵ لووشین نەکەوت ... کاتێ ئێوارە ، بەمشەمشو لرفـە ؛ڕف گەڕایەوە ، ماوەڵەکانی بەرەو پیری هاتنو لە دەوریدا ؛وبوونەوە . لێی هاتنە پرسیارو سەرزەنشتیـان کرد چـونکە زۆریان خەم لێی خواردبوو کە بێ سەرو شـوێن رۆیشتبوو ، کەس نەیزانیبوو چی بەسەردا هاتبوو . وورچەیش بەهەوەسو فیزێکەوە ، چی دیبوو چی خواردبوو ، بە مینگـە مینگ بـۆی گێرانەوە . هەمووی شاگە شکە کردن ئەم هەواڵە گـەیشتەوە سەرۆکی وورچەکان ، سەرۆك ناردی بەشوێنی داو سۆراخی هەواڵەکەی لێکرد . مام وورچ بەنازو فیزەوە بۆی باس کردو تێی گەیاند کە ئەو شوێنە چ بەهەشتێکە بۆ خۆی .

مناڵە خۆشەویستەکان :
سەرۆك ناردی پیاو ماقوولو ریش سپی وورچانی کۆکردنەوەو کەوتنە پرس‌وڕا دەربڕین ، بڕیاریاندا هێرش بەرنە سەر ئـەو بەهەشتەوەو داگیری بکەن ، چونکە چەندان ساڵە مـەیموون ئەو بەهەشتە دەخۆن ، ئیتر نـۆرەی ئەوانـە لەمەولا بیکـەنە چایەری خۆیان . بۆ گوایا خوا هەر بە مەیموونانی داوە ؟ ئەی وورچ مافی ژیانو خۆش گوزەرانی‌یان نی‌یە ؟
سـوپای وورچـان شەبـەیخوونیـان کردو شـەو لە نـاکـاودا هەڵیانکوتایە سەر وولاتی مەیموونانو لەشکری مەیموونانیان شکاندو وولاتەکانیان داگیر کرد ، مەیموون لە خاکی خۆیاندا دەرکران پەڕاگەندەو پەرش‌و بلاوبوونو کەوتنە هەندەران : وورچی داگیـرکەر کـەوتنـە ئـاسـوودەییو خـۆشییەکـەوە لە خەویشدا هەرگیز خەونیان پێوە نەبینیبوو . ئیتر تێرو تەسەل بوون ، هێزیان وەبەرهاتەوەو ملیان تا دەهات ئەستوور دەبوو .
مناڵە خۆشەویستەکان :
مەیموونی ئاوارەی دوورە وولاتیش ژینیان لێ تاڵ کراو لەو خاکە ووشکو گەرمەسێرەدا دۆزەخیان بۆ داخرابوو .. رۆژ بە رۆژ لەڕوگەڕ دەبوونو بێ‌هێزیو بێزارییی سوواری ملیان دەبوو ... هەر ئەوەتا نووزەیان لەبەرداما بوو رۆژێکیان دونیا دیتەو قسە زانەکان چوونە لای سەرکردەکەیانو سکالای حاڵی پـەشێوی خۆیانیان لا کردو گوتیان ئەگەر بێتو چارە سەرییەکی دەردی خۆیان نەکەن ئەوا بێگومان تێکرا لە ناو دەچنو کاریان تەواو

دەبێ پیرە مەیموونی بە سالا چووی دانا نەختێ فکری کردەوەو ئەنجا رووی کردە ریش سپی یەکان و گوتی ئێوە هەقتان بەسەر دانەبێ ، تەنیا چیتان لێ داوا دەکەم ئەنجامی بدەن و هیچی تر . گوتیان : فەرموو هەرچی تۆ ئەمر دەکەیت سەرمان لەرێتە سەرۆك گوتی : دەباشە . ئیمشەو سێ چوارێکتان لەگەلما وەرن و بمبەنەوە نیشتمانە داگیر کراوەکەمان و لەوێ هەندەم لێدەن ، هەتا لە پەل و پۆم دەیەخن ، ئەوجا بەجێم بێلن و بگەرێنەوە بۆ ئێرە . سێ شەوی تر ، بەبێ ترس هەمووتان بگەرێنەوە نیشتمانی ئازادکراوو بە بەهەشتی دێرین شادو گوشاد ببنەوە .

لەسەر ئەوە رێك کەوتن هەر ئەو شەوەیش بەرێ کەوتن .

گەیشتنە سنووری دارستانەکەی پێشوویان و سەرۆك داوای لێکردن شلوکوتی بکەن ، بەلام ئەوان روویان نەهات و دەستیان نەچوو ئەو ناماقوولییە بکەن .. پیرە مەیموون گوتی : چیتان پێدەلێم هەرئەوەیە . ئەگەر دلسۆزی گەل و نیشتمانی خۆتانن ئەوە دەبێ بە قسەم بکەن . کە دیتیان چاریان نی یە هەلسان بە هەرسێ چواریان سەرۆکی خۆیانیان وا دارکاریی کرد هیچ کونێەکی ساخی نەماو ئێجگاری لەپەلو پۆ کەوت . ئینجا ، بە چاوی فرمێسکاویی و بەهەنسکی گریانەوە داوای بەخشین و دوعا خوازی یان لێکردو لە یەزدان پارانەوە بیپارێزێ و سەریخاو لاشەی نیوە گیانیان لەوێ جێهێلاو گەرانەوە هەوارگەی خۆیان .

جا منالە خۆشەویستەکان ، بەیانی ی لەگەل گزنگی خۆردا ، کە گیانلەبەران لە خەو هۆشیار بوونەوەو جوولەیان تێکەوت و هەریەکە بۆ لایێ بۆ لەوەرو مژوومۆر بەو ناوەدا پەرشوبلاو بوونەوە ، وورچێکیان گوێ ی لە نووزە نووزو نالە نالێبوو . هەستی راگرتو سەرنجی دا ، بەرەو لای نالە نالەکەوە چوو ، دی ئەوا پیرە مەیموونێکی کۆنە سال لە سەردەم لێ ی کەوتووەو لە گیانەلادایە . لێوەی نزیك بووەو دواندی . مەیموون تکای لێکرد بیباتە لای پاشای خۆیان و گوتی کەوا ئیشێکی گرنگی پێیەتی . خەبەر گەیشتەوە سەرۆکی وورچەکان و ئەمیش فەرمانی دا مەیموونەی بۆ ببەن ، وورچ هاتن مەیموونیان هەلگرتوو بردیانە دیوەخان ، لە بەردەم سەرۆکدا دایانە زەوی ، سەرۆك داوای لێکردن تەنیایان بەجێ بێلن ، وورچ دیوەخانیان چۆل کرد ، ئەنجا سەرۆك لە پیرە مەیموون هاتە دەنگو پرس : تۆ چ کارەیت و لێرەدا چی دەکەیت و ، بۆ ئاوات بەسەرا هاتووە ؟ مەیموون بە نووزەبێکەوە ، گوتی ، گەورەم منیش پاشای مەیموونانم . لەسەر ئێوە وام بەسەر هاتووە وورچ پرسی : چۆن ؟ مەیموون ووتی : مەیموونەکان هاتنە لام و داوایان لێکردم پەلاماری ئێوە بدەین و ئەم وولاتەی لەمەر خۆمانتان لێبسەنینەوە ، منیش ئەرێم لەگەل نەدان و گوتم وورچیش برای ئێمەن ... ئێمە چەندان سال بوو ئەم وولاتەمان دەخوارد ، بام ئەوانیش چەن سالێ بیخۆن ، چەندی کردیان و کۆشایان رێگەم پێ نەدان و لەگەلیانا نەهاتمە رایێ . جالێم هەلگەرانەوەو گومانیان کرد کەمن نۆکەرو سیخووری ئێوەبم . لەبەر ئەوە لە سەرۆکاتییان یەخستم و هەندەیان لێدام هەروەختابوو بشمکوژن . ئەنجا منیان هینا هەتا سنووی وولاتی ئێوە رایانکێشام و لەوێ فرێیاندام و گوتیان : مادەم تۆ سیخورو پیاوی وورچە داگیر کەرەکانی دەبێ بچێتەوە لای ئاغاکانت و لەوێدا بژیت ، بەو نیازەیش کە ئێوە بێگومان دەمکوژن و دەمخۆن ، ئەمە بەسەر هاتی من ، گەورەم ئەمەشتان پێبلێم ، گەورەم ئێستێ هەرچی مەیموونی لە دونیادا هەن کۆ بوونەتەوەو یەکیان گرتووەو لەشکریان کردووە . خەریکن لەم زوانەدا بەسەرتانا دابدەن ، پیرە وورچ نەختێ بیری کردەوە ئەنجا پرسی باشە ، جا بە ئێمە دەوێرن ؟ مەیموونی شل و کوت کراو گوتی ، سەروەرم لەبەر ئەوە کە ژمارەیان ئێجگار زۆرەو هەموو قسەیان یێکەو پیلانەکەشیان ئەوەیە کە بەشەو هەلیکوتنە سەر تانو رێگەتان نەدەن بەخۆبکەون و بەرگری ی خۆتان بکەن ... بۆیە ، وابزانم دەردەستتان دێن و پەریشانتان دەکەن . پیرە هەرس پرسی ، باشە ئەی چار چی یە ؟ مەیموونی زامدار ووتی بەرای من تاکە رێگا ئەوەیە کە ئێوە دەس پێشخەریی بکەن و بەرلەوانەوە بەسەریانا بدەن و پیلانەکەیان لێ پووچەل بکەنەوە دەنا کارتان کراوەو حیسابتان تەواوە ، مام وورچ ریش سپی و پیاو ماقوولانی کۆکردنەوەو حیکایەتەکەی بۆ گێرانەوەو داوای راوێژی لێکردن . لە پاش گفتوگۆو رانیشاندان هەموو بریاریان لەسەر ئەوەدا کە دەستپێشخەریی بکەنو پەلاماری مەیموونەکان بدەن بەر لەوەی ئەمان بێنە سەریانەوە جا مام وورچ رووی کردە مەیموون و گوتی : باشە ئێستێ مەیموونەکان لە کوێ دان ؟ پیرە مەیموون تۆزێ داماو لە

پاشان گوتی گەورەم ، ئەمان لە شوێنێکی نهێنیدا کۆ بوونەتەوەو خەریکی خۆسازدانن . جێگاکەیان سەختو پەنهانە ، وورچ گوتی دەباشە بەپێشمانکەوەو ڕێنماییمان بکە . مەیموون گوتی ، قوربان خۆت دەیزانی من کەلکی ڕۆیشتنم نەماوە مام وورچ ووتی : باشە هەلت دەگرین مەیموون ووتی زۆر چاکە ، بەلام بۆ ئەوەی کارەکەمان ئاشکرا نەبیو مەیموونەکان پێمان نەزانن ، دەبێ هەر بەشەو بڕۆینو ڕۆژانەش خۆمان بشارینەوە ، مام وورچ گوتی چۆنت لاباشە وادەکەین .

منالە خۆشەویستەکان : با درێژەی پێ نەدەین کە ئێوارە داهات گشت وورچەکان گرد بوونەوە پیرە مەیموونیان سواری پشتی وورچێکی مل قەوی کردو بووە پێشڕەویان .

لەشکر بەدوایەوە بەرەو وولاتی مەیموونان بەرێ کەوتن . ئەو شەوە تا بەیانی پیرە مەیموون بە ڕێگاییکی سەختی دژوارو هەورازو نشێوو هەڵەتو پەڵەتی دابردن کە لەوە پێش زیندەوەری پیادا نەڕۆیشتبوو .

کە ڕۆژ هەڵات گەیشتنە شوێنێکی چۆڵی گەرمو کەم ئاوەوە پیرە مەیموون گوتی دەبێ ئیمرۆ تائێوارێ لێرەدا خۆمان حەشار بدەین ، وورچ هەمووی هیلاكو برسییو تینوو بوون ئەو ڕۆژە لەوێ مۆڵ بوون بۆئێوارێ سەرلە نوێ کەوتنەوە ڕێو ملی هەردو هەڵدێرو شاخی هەزار بەهەزاری پێگرتنەوە . وورچ زۆر شەکەتوو ماندوو بووبوونو لە مەیموونیان دەپرسی : ئەوەچیبوو هەر نەگەیشتین ؟ هەی ماڵ خراپ ئەوە بۆکوێمان دەبەیت ؟ ئەمیش دەیگوت ئارامتان ببێ ، ئارام چاکە هێندەی نەماوە ئەی نەمگوت شوێنەکەیان دوورو سەختە ؟ بەو جۆرە مەیموونی کۆنە ساڵ ڕێ گۆڕکێی پێدە کردنو کام شوێن سەختو نالەباربوو بەوێدا دەبردن ... هەموویان وەڕسبوو بوون ژمارەیەکی زۆریان لەڕێگادا جێمانو دەریان نەدەبرد ، چەندانیان لە برسانا کەوتنو ژمارەیەکی زۆریشیان لەبەر بێ ئاویی لە توێنانا خنکان ... چەندانیشیان لەشاخدا هەڵدەدێرانو ڕاست بوونەوەیان بۆ نەبوو سەرتان نەیەشێنم ، لە ڕۆژی سێیەمدا پیرە مەیموونی دانا پاشماوەی لەشکری شەکەتووزە لەبەر براوی وورچانی گەیاندە دەشتێکی بیابانی گەرمەسێری هیشکو برینگ ، نەتەڕایەتی تیادابوو نەدەنکە خۆراکێك . هێشتا ڕۆژ ڕمبێ بەرز نەبوو بوّوە کە ئەو ناوە

کوورەی حەمام ئاسایی گەرم داهات تەنیا تاکە سێبەرێك لەو ناوەدا نەبوو خۆی تیادا مات بدەن .. بەردو زیخو خۆڵ وەك تەنوور سوور داگەڕابوون پاشای وورچەکان زمانی دووبست شۆڕ ببووە وە لە پیرە مەیموونی پرسی : ئەوە کوا لەشکری مەیموونان لەکوێیە ؟ تۆ چیت بەئێمە کردو بۆ کوێت هێناوین هەی نەگبەت ؟ ئەوا لەشکرەکەی منت لە ناو بردو ئەوەی کە ماوەتەوەیش تا ئێوارە قەت یەکێکی بە ساخیی لێ دەرباز نابێت ؟ پیرە مەیموون بە شادو مانییەوە دەستێکی بە دەمو چاوی خۆیدا هێناو شوکرانەی خودای کردو بەپێکەنینو بەقینەوە گوتی : ئەی خاکتان بەسەر ! گوێ بگرە مام وورچی گەمژەلو بێ مێشك ، ئێوە بە زۆرداریيو بە ناهەق وولاتی ئێمەتان داگیر کرد ، دادو مافتان پێ شێل کرد . ئێمەتان لە نیشتمانی خۆمانا وەدەرنایینو بێ ماڵ پەڕاگەندەی هەندەرانتان کردین ، منیش کە سەرۆكو دلسۆزی هۆزەکەی خۆم بووم بڕیارمدا هەر تۆڵەتان لێبسێنمەوە ، نیشتمانی خۆمان لە ئێوەی داگیرکەرو زۆردار پاك بکەینەوە بەلام ئێوە زۆر دەستو بەهێزو ئێمەیش بێکەسو کەم دەست بووین ، دەمزانی بەشەڕو شۆڕ دەرەقەتی ئێوە نەدەهاتین دەبوو بە هۆشو بە تەکبیر بە ئامانج بگەینو ملتان پێ کەچ بکەینو چۆکتان پێ دابدەین جا ئەم پلانەم دانا بۆئەو مەبەستە پیرۆزەوە کە بە چاوی خۆتان دیتان چۆنم جێ بەجێ کرد . ئێستایش ، هەتا ئێوارێ نەمن نەکەس لە ئێوە لەم گەرمەسێرەدا بەگیان نامینێ مەیموونەکانیش هەر ئێمشەو سەربەستو ئازاد بە شادیی دەگەڕێنەوە هەوارگەی بابوباپیران .... وئێوەش هەرچیم لێدەکەن بیکەنو باکم نییە من بۆ ئەمە سەری خۆم داناوە . بەم جۆرە منالە خۆشەویستەکان سەرۆکی مەیموونەکان ، سەری خۆی لە پێناوی سەرفرازییو سەربەخۆیی نیشتمانو ئازادییو کامەرانیی گەلەکەیا بەخشیو بۆ ئەم ئامانجە پیرۆزە لەم ڕێگایەوە خۆی کردە قۆچی قوربانی . مەیموونەکانیش کە گەڕانەوە خاکی ئازاد کراویانەوە پەیکەرێکی جوانو نایابیان بۆ سەر کردە مەزنەکەیان دروست کرد لە پاداشتی ئەو جوانمەردیو فیداکارییەوەو هەتا مابوون هەربەرێزو نەوازشەوە یادیان دەکردەوە .

---

1 — ناوەرۆکی ئەم حیکایەتەم لە شاعیری مەزن (کاك عەونی) م بیستووە .